

ZUZANNA JANISZEWSKA*
TOMASZ KAMIŃSKI**
JAKUB MADAJCZYK***

ANALIZA ZAMACHU NA GRECKĄ FEDERACJĘ PRZEMYSŁU Z 2015 ROKU

Abstrakt

Celem artykułu jest analiza aktywności terrorystycznej Grupy Ludowych Bojowników (OLA) i ich zamachu na Grecką Federację Przemysłu (SEV). Ukazane zostały przesłanki aktywności terrorystycznej ugrupowania z wyszczególnieniem takich czynników jak kryzys ekonomiczny w Grecji, a także jego motywów i cele oraz *modus operandi*. W drugiej części dokonano rekonstrukcji zamachu na SEV z 2015 r. oraz przedstawiono działania mające na celu wykrycie i ukaranie sprawców.

Słowa kluczowe: Grecja, terroryzm, SEV, zamach terrorystyczny, OLA.

Wstęp

Terroryzm jest zjawiskiem niehomogenicznym i trudnym do zdefiniowania. Wysiłki podejmowane przez świat nauki i praktyki odnośnie wypracowania jednolitej definicji tego typu przemocy politycznej nie stworzyły jednoznacznej powszechnie obowiązującej normy¹. Federalne Biuro Śledcze (FBI) na przykład określa terroryzm jako „bezpprawne

* Zuzanna Janiszewska – studentka pierwszego stopnia, pierwszego roku Bezpieczeństwa Wewnętrznego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Kontakt e-mail: z.e.janiszevska@gmail.com.

** Tomasz Kamiński – student pierwszego stopnia, pierwszego roku Bezpieczeństwa Wewnętrznego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Kontakt e-mail: tomkaminsky@o2.pl.

*** Jakub Madajczyk – student pierwszego stopnia, pierwszego roku Bezpieczeństwa Wewnętrznego na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Kontakt e-mail: jakubmadajczyk01@gmail.com.

¹ Zob. szerzej: A. Gasztold, *Terroryzm jako główne zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, Warszawa 2018, s. 35–54.

użycie siły i przemocy przeciwko osobom i rzeczom (prawu własności), by zastraszyć lub zmusić rząd, ludność cywilną czy jakkolwiek inny segment systemu państwa do popierania politycznych lub społecznych zadań”². Nowa Encyklopedia Powszechna PWN uznaje terroryzm za „(...) różnie umotywowane ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup, skutkujące naruszeniem istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te są realizowane z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (naciski psychiczne, przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w warunkach specjalnie nadanego im rozgłosu i celowo wytworzonego w społeczeństwie lęku”³.

Na podstawie tych oraz wielu innych definicji można stwierdzić, że terroryzm jest w głównej mierze postrzegany jako suma danych czynników:

- Ataki mają różne cele i różne motywy. Cele te mogą być np. religijne, osobiste, polityczne, ekologiczne itp.
- Działania terrorystyczne są planowane i realizowane w przemyślany sposób przez jednostkę lub grupę osób. Mają one charakter destrukcyjny i są sprzeczne z prawem.
- Są one wymierzone w: państwo lub inny podmiot międzynarodowy, jego infrastrukturę, przedstawicieli, symbole, instytucje; zwykłych, często przypadkowych obywateli i ich mienie; osoby publiczne (często związane, choć nie zawsze ze światem polityki)⁴.

Terroryzm to zjawisko, którego występowanie ma zdecydowanie zwiększoną częstotliwość w dwudziestym pierwszym wieku, w porównaniu do wcześniejszych okresów. Występuje wiele różnych definicji tego zjawiska i liczne typologie, które próbują usystematyzować to zagrożenie. Mimo wielu lat badań i analiz dokonywanych przez ekspertów, podręcznikowe definicje nie zawsze mogą znaleźć zastosowanie. Każda grupa stosująca działania terrorystyczne wykazuje pewien stopień odstępstw od usystematyzowanych kategorii, a zamachy terrorystyczne grup o podobnej bazie ideologicznej mogą mieć znacznie różniące się *modus operandi*.

Oceniając zagrożenie terrorystyczne w Europie na przestrzeni ostatnich lat, warto zwrócić uwagę na aktywność organizacji anarchistyczno-rewolucyjnych w Grecji, takich jak: Konspiracyjne Komórki Ognia (grec. *Synomosía Pyrínon tis Fotiás*, SPF) oraz Grupa Ludowych Bojowników (grec. *Omada Laikon Agoniston*, OLA). Te antykapitalistyczne ugrupowania „specjalizują się w podkładaniu ładunków wybuchowych pod instytucje finansowe, symbolizujące wartości wrogie ich ideologii”⁵. W dalszej części artykułu Autorzy skoncentrują się na zamachu z dnia 24 listopada 2015 r., którego dokonała OLA na Grecką Federację Przemysłu w Atenach.

² *Terrorism*, Federal Bureau of Investigation, źródło: fbi.gov/investigate/terrorism [28.10.2021 r.].

³ Nowa Encyklopedia Powszechna PWN, tom 6, Warszawa 1997, s. 370.

⁴ A. Wojciechowski, *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1, s. 54–60.

⁵ A. Zięba, *Oczekując nieoczekiwanego: zagrożenie terrorystyczne w Unii Europejskiej*, [w:] Z. Siemiątkowski, A. Zięba (red.), *Slużby specjalne we współczesnym państwie*, Warszawa 2016, s. 224.

Kryzys w Grecji

Geneza kryzysu finansowego w Grecji sięga lat 70./80. XX wieku. Rozbudowane plany inwestycyjne po zakończeniu dyktatury wojskowej oraz decyzje polityczne (dotyczące również gospodarki) w latach 80. w okolicach wyborów, spowodowały zwiększenie nierówności w sferze finansów publicznych. Indeksacja płac doprowadziła do znaczącego ich wzrostu dla grup osób najmniej zarabiających, co w końcu skutkowało wzrostem bezrobocia w tej właśnie grupie społecznej. Grecki dług publiczny w momencie przystępowania państwa do Unii Europejskiej w 1981 roku wynosił około 25% PKB⁶.

W 1992 roku Grecja rozpoczęła starania o dołączenie do Unii Gospodarczej i Walutowej. Państwo musiało spełnić cztery główne kryteria określone Traktatem z Maastricht: stabilności cen, sytuacji fiskalnej, kursu walutowego oraz stopy procentowej⁷. Nie wymagały one jednak bezwzględnej realizacji danych referencyjnych. Do 1994 roku stopy procentowe przekraczały 20%, natomiast inflacja w okresie od lutego 1997 roku do stycznia 1998 roku wynosiła 5,4%. Dane te znacząco wykraczały poza wartości referencyjne poszczególnych kryteriów. Grecki rząd, głównie poprzez działania takie jak zmiany w systemie podatkowym, restrykcyjną politykę monetarną, zmniejszenie podaży kredytów itp., starał się wypełnić kryteria. Działania te zaczęły w końcu przynosić efekty. Największa zmiana nastąpiła w deficycie dla sektora instytucji rządowych i samorządowych, który 1999 roku wyniósł mniej niż 2%. Przed pierwszym wprowadzeniem euro w formie transakcji bezgotówkowych (1999 rok) Grecja nie spełniała żadnego z kryteriów, jednak (sfalszowane) dane przedstawione w raporcie konwergencji w 2000 roku pozwoliły na pozytywną jego ocenę przez Radę Unii Europejskiej i ostatecznie na zgodę Europejskiego Banku Centralnego na wprowadzenie waluty euro w Grecji od 2001 roku do transakcji bezgotówkowych i od stycznia 2002 roku dla transakcji gotówkowych⁸.

Działania prowadzone przez grecki rząd miały jednak charakter krótkotrwały, mający na celu wypełnienie kryteriów konwergencji. W 2004 roku przeprowadzono rewizję greckich danych, która ujawniła, że te dotyczące długu instytucji rządowych i samorządowych znacząco przekraczały referencyjny próg (3%), a wartość inflacji była powyżej wartości referencyjnych już od października 2000 i utrzymywała się powyżej tego współczynnika do 2009 roku. Grecy nie zmniejszyli również dostatecznie wydatków na wynagrodzenia w sektorze publicznym.

Jednocześnie rewizja danych spowodowała, że agencje ratingowe obniżyły rating kredytowy Grecji – w listopadzie 2009 roku agencja ratingowa Fitch zapoczątkowała ten proces, obniżając go do poziomu A–. W ślad za nią poszły inne agencje. Spowodowało to uznanie obligacji greckich za tzw. obligacje śmieciowe, skutkiem czego wypadły one z obszaru zainteresowania podmiotów. Wytworzyło to efekt kuli śnieżnej: spadające ratingi

⁶ M. Rozkrut, R. Woreta, *Sukcesy i porażki Grecji na drodze do strefy euro. Wnioski dla nowych krajów UE*, „Materiały i Studia” 2005, nr 188, s. 10.

⁷ P. Łoszewski, *Droga Grecji do euro. Podsumowanie procesu dostosowań do przyjęcia wspólnej waluty*, „Biuletyn Analiz UKiE” 2001, nr 6, s. 10–26.

⁸ Zob. szerzej: M. DuVall, *Droga Grecji do Unii Gospodarczo-Walutowej: Zarys problematyki*, „Państwo i Społeczeństwo” 2011, nr 4, s. 109–133.

oprócz utraty zaufania do samej Grecji spowodowały niestabilność sektora bankowego, który borykał się również z dodatkowymi problemami. Utrata zaufania do banków wywołała wycofywanie depozytów także przez samych Greków oraz zewnętrzne instytucje. Nawet decyzja Europejskiego Banku Centralnego dotycząca akceptacji tych obligacji bez względu na rating niewiele zmieniała⁹.

W maju 2010 r., już w trakcie kryzysu Grecja otrzymała pomoc w wysokości 110 miliardów euro od Unii Europejskiej oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego i zobowiązała się do przeprowadzenia reform pod ich nadzorem¹⁰. Grecja nie była przygotowana do przyjęcia euro, które jeszcze bardziej pogłębiło kryzys, od lat narastający w tym państwie. Jednym z największych pożyczkodawców dla Grecji zostały wówczas Niemcy oraz Francja. Interwencja Niemiec w gospodarkę grecką nie spodobała się jednak części Greków, którzy widzieli to jako wprowadzanie kapitalizmu zachodniego.

Kryzys ekonomiczny niewątpliwie wpłynął na radykalizację postaw i zachowań oraz fascynację antykapitalistycznymi hasłami. Proces ten związany jest z relatywną deprivacją w wyniku drastycznego pogorszenia warunków bytowych i braku możliwości realizacji potrzeb¹¹. Grecja ma jeden z najbardziej trwałych problemów z terroryzmem politycznym na świecie. Od połowy lat siedemdziesiątych do chwili obecnej instytucje polityczne i społeczno-gospodarcze borykają się z systematyczną przemocą terrorystów, głównie ze strony rewolucyjnych grup partyzanckich. Głównym zagrożeniem są skrajnie lewicowe i anarchistyczne organizacje terrorystyczne. Ich szeregi są liczne – odnoszą sukcesy w radykalizacji i rekrutacji. Wśród nich najważniejszymi są Konspiracyjne Komórki Ognia, luźne komórki anarchistyczne, organizacja terrorystyczna oraz grupa aktywistów/ekstremistów Rubicon oraz silnie antykapitalistyczna Grupa Ludowych Bojowników¹².

OLA

Grupa Ludowych Bojowników jest grecką lewicową grupą antyimperialistycznych i antykapitalistycznych terrorystów działającą od 2013 roku. Stworzona została w odpowiedzi na kryzys w Grecji. Ugrupowanie jako cele ataków wybiera głównie rząd Grecji oraz niemieckie organizacje, szerzące – ich zdaniem – kapitalizm w kraju. Celem OLA jest angażowanie się w akty przemocy wobec instytucji postrzeganych jako reprezentatywne dla negatywnego wpływu na kapitał¹³.

⁹ J. Karnowski, *Polityka gospodarcza Hiszpanii, Portugalii i Grecji w drodze do Unii Gospodarczej i Walutowej. Analiza doświadczeń na tle teorii*, Warszawa–Waszyngton 2006, s. 189–205.

¹⁰ *Kryzys grecki – geneza i konsekwencje*, Dokument uzupełniający do ram strategicznych narodowego planu wprowadzenia euro, Ministerstwo Finansów, 2010, s. 1–22, źródło: https://www.kic.gov.pl/documents/764034/1432744/6_ramy_dok_uzupelniajacy_Grecja.pdf [28.10.2021 r.].

¹¹ T. Gurr, *Sources of rebellion in Western societies: some quantitative evidence*, „The Annals of the American Academy of Political and Social Science” 1970, nr 391(1), s. 128–144.

¹² D. Anagnostou, D. Skleparis, *Trends in radicalisation that may lead to violence: National background study Greece*, Report ELIAMEP, July 2015, https://www.rcc.int/p-cve/download/docs/Report.Greece.FINAL_.pdf/a21749b9a6e9fac894a6c8bc8b70cdd9.pdf [3.07.2021 r.].

¹³ Terrorism Research Tracking Consortium, źródło: trackingterrorism.org [28.10.2021 r.].

Pierwszy atak dokonany przez OLA miał miejsce 14 stycznia 2013 r., kiedy to strzelec przy użyciu AK-47 zaatakował siedzibę rządzącej partii Nowa Demokracja w Atenach znacząco niszcząc budynek. Niecały rok później, 30 grudnia 2013 roku, przez terrorystów ostrzelana została rezydencja niemieckiego ambasadora Wolfganga Dolda. Grupa przyznała, iż atak został przeprowadzony w celu wyrażenia solidarności z tymi, na których poziom życia negatywnie wpłynęły środki oszczędnościowe. Potwierdzono również, iż atak miał na celu upamiętnienie Dimitrisa Christoulasa, emeryta, który zastrzelił się w kwietniu 2012 roku, protestując przeciwko wprowadzonym środkom oszczędnościowym¹⁴.

12 stycznia 2014 r. grupa oznajmiła, że wystrzeliła rakietę w grecką siedzibę Mercedes-Benz w Atenach. Grecy śledczy nie odnotowali jednak takiego ataku, lecz później odkryli dowody, że rakietą rzeczywiście została wystrzelona, ale nie trafiła w cel – zamiast tego wylądowała na pobliskim polu. Po tym ataku rakiety grupą ogłoszono, że toczy wojnę z „niemiecką maszyną kapitalistyczną”. Niemcy są największym uczestnikiem międzynarodowych pożyczek ratunkowych udzielonych Grecji od 2010 r. Warunkiem udzielenia tych pożyczek był fakt, że rząd Grecji musiał wprowadzić głębokie oszczędności, które bojownicy OLA uznali za przyczynę wzrostu bezrobocia i obniżenia poziomu życia Greków. Do tej pory ataki przeprowadzane przez ugrupowanie były dokonywane wyłącznie przy użyciu karabinka automatycznego AK-47, a organizacja przyznawała się do swoich działań¹⁵.

10 kwietnia 2014 r. miał miejsce zamach bombowy na samochód przed siedzibą Banku Grecji w Atenach, o którego dokonanie posądza się Grupę Ludowych Bojowników. Organizacja nie przyznała się do tego ataku. Prawdopodobnie była to pierwsza próba ataku z użyciem ładunków wybuchowych, które od tej pory były wykorzystywane przez organizację¹⁶. 12 grudnia 2014 roku OLA dokonała ponownie zamachu przy użyciu karabinków AK-47, tym razem na ambasadę Izraela w Grecji. Atak był bardzo podobny do poprzedniego, przeprowadzonego na rezydencję niemieckiego ambasadora. Motyw ataku na ambasadę jest jednak niejasny, chociaż polityka Izraela na Zachodnim Brzegu i w Strefie Gazy została w tamtym czasie potępiona podczas protestów w Grecji¹⁷.

W żadnym ataku przeprowadzonym przez ugrupowanie nikt nie ucierpiał. Jedyne widoczne efekty działań to uszkodzenia oraz zniszczenia własności prywatnych.

¹⁴ *Greek group claims responsibility for shooting attack against German ambassador's house*, „Associated Press” z dn. 11 lutego 2014, źródło: <https://www.foxnews.com/world/greek-group-claims-responsibility-for-shooting-attack-against-german-ambassadors-house.amp> [28.10.2021 r.].

¹⁵ H. Smith, *Failed rocket attack targeted Mercedes Benz offices in Greece*, „The Guardian” z dnia 11 lutego 2014 r., źródło: <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/12/failed-rocket-attack-mercedes-benz-greece> [28.10.2021 r.].

¹⁶ A. Alloush, *Athens Blasted by 75kg Car-Bomb Outside Bank of Greece HQ*, „GreekReporter.com” z dnia 10 kwietnia 2014 r., źródło: <https://greekreporter.com/2014/04/10/athens-blasted-by-75kg-car-bomb-outside-bank-of-greece-hq/> [28.10.2021 r.].

¹⁷ I. Mamakouka, *Greek Counterterrorism Analysts Fear for New Attacks*, „GreekReporter.com” z dnia 11 kwietnia 2014, źródło: <https://greekreporter.com/2014/04/11/greek-counterterrorism-analysts-fear-for-new-attacks/> [28.10.2021], por. *Popular Fighters Group claims responsibility for Athens court blast*, „Deutsche Welle” z dnia 27 grudnia 2017 r., źródło: <https://www.dw.com/en/popular-fighters-group-claims-responsibility-for-athens-court-blast/a-41951781> [28.10.2021 r.].

Grecka Federacja Przemysłu

Grecka Federacja Przemysłu (SEV) została założona w 1907 roku i posłużyła do konsolidacji tradycyjnych i nowoczesnych form biznesu. Organizacja ta w znacznym stopniu przyczyniła się do utworzenia Ministerstwa Gospodarki Narodowej Grecji w roku 1910. Trzydzieści sześć lat później ugruntowała swoją tożsamość i rolę zmieniając nazwę na „Federacja Greckich Przemysłowców”. Odegrała kluczowe znaczenie w odbudowie greckiego przemysłu i infrastruktury po II wojnie światowej. Z nazwy tej korzystała aż do roku 2007, kiedy po wieloletniej ekspansji zaczęła reprezentować całe spektrum działalności biznesowej. W tym roku powrócono do pierwotnej nazwy. W roku 2015 SEV była jednym z podmiotów założycielskich organizacji Promocji Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów (OPEMED), która miała pełnić funkcję platformy do mediacji i współpracy. Założenie OPEMED’u można uznać za sukces, który przyczynił się do ugruntowania silnej pozycji Greckiej Federacji Przemysłu.

Jako największa sieć biznesowa w Grecji, SEV odgrywa wiodącą rolę w transformacji greckiej gospodarki tworząc z niej produktywną i konkurencyjną maszynę. SEV jest zaangażowana w promowanie przedsiębiorczości poprzez lobbowanie za rozsądną polityką, spójną z otoczeniem przyjaznym dla biznesu. SEV angażuje się w debatę publiczną poprzez formułowanie zaleceń, opracowywanie polityk i dostarczanie analiz kwestii gospodarczych i biznesowych. Szerokie pole i charakter działalności oraz kompetencje uczynił federację jednym z ważniejszych graczy uczestniczących w walce z kryzysem greckiej gospodarki, który rozpoczął się w 2010 r. Grecka Federacja Przemysłu stała się niejako twarzą tej walki i współpracy z innymi krajami Europy. To, kiedy stanie się ona celem zamachu ekstremistycznych grup lewicowych, niezadowolonych z polityki gospodarczej swego kraju, było tylko kwestią czasu¹⁸.

Zamach z 2015 r.

Zamach bombowy na siedzibę SEV w Atenach przy ulicy Xenofontos 5, miał miejsce 24 listopada 2015 roku o godzinie 3:35. Budynek to stara zabytkowa kamienica z tablicą pamiątkową (zdjęcie 1). Naprzeciw, w bardziej nowoczesnym obiekcie znajduje się ambasada Cypru. W wyniku fali uderzeniowej elewacja placówki dyplomatycznej również została uszkodzona (zdjęcie 2).

Poza wartością symboliczną, siedziba SEV’u stanowiła stosunkowo łatwy cel dla grupy terrorystycznej. Umiejscowiona jest na wąskiej i słabo oświetlonej ulicy o niskim natężeniu ruchu, który skupia się głównie na dwóch ważniejszych arteriach na obu krańcach ulicy Xenofontos. Słabe oświetlenie ulicy nie było jednak jedyną luką bezpieczeństwa. Nad samym wejściem do siedziby SEV’u znajdowała się najprawdopodobniej tylko jedna kamera, która uległa całkowitemu zniszczeniu w wyniku eksplozji. Kamery na elewacji ambasady cypryjskiej również zostały zniszczone siłą wybuchu.

¹⁸ Hellenic Federation of Enterprises, źródło: www.en.sev.org.gr [28.10.2021 r.].

Zdjęcie 1. Wejście do siedziby SEV po zamachu

Źródło: www.topontiki.gr

Zdjęcie 2. Uszkodzenia ambasady Cypru po zamachu

Źródło: www.theguardian.com.

Po zamachu i likwidacji szkód nad wejściem do federacji zostało zamontowane dodatkowe oświetlenie i nowa kamera. Również ambasada Cypru wzmocniła zabezpieczenia instalując dodatkowe kamery przed bramą swojej siedziby i dodatkowe oświetlenie na pomieszczeniu ochrony. Dziwi fakt, iż mimo że cypryjska placówka dyplomatyczna wraz z pomieszczeniem ochrony znajduje się naprzeciwko, funkcjonariusz pełniący służbę zabezpieczenia ambasady nie zauważył zamachowca podrzucającego podejrzany pakunek. Nieznana jest przyczyna braku reakcji funkcjonariusza¹⁹.

¹⁹ H. Smith, *Athens on edge after explosion severely damages buildings*, „The Guardian” z dnia 24 listopada 2016, źródło: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/24/athens-greece-explosion-severely-damages-buildings-fears-anarchism> [28.10.2021 r.].

Przebieg zamachu i śledztwa

Dokładna godzina podłożenia ładunku wybuchowego pod wejście do siedziby SEV nie jest znana. Pierwszymi podmiotami, które zostały poinformowane o podłożeniu bomby były redakcje dwóch greckich gazet: „Vima” o godzinie 2:55 i „Syntakton Newspaper” pięć minut później. W obu przypadkach był to anonimowy informator, który skontaktował się z redakcjami telefonicznie. Zgłoszenia najprawdopodobniej dokonali sami terroryści.

Redakcje gazet szybko poinformowały policję o możliwym zamachu. Na miejsce zostały wysłane oddziały do zwalczania terroryzmu oraz oddział bombowy. Służby dokonały ewakuacji budynków, w tym pobliskiego hotelu, w którym przebywali turyści, a sama ulica została całkowicie odcięta od reszty miasta i ruchu ulicznego.

O godzinie 3:35 (40 minut po powiadomieniu redakcji gazet) doszło do detonacji materiału wybuchowego. W wyniku eksplozji drzwi wejściowe do siedziby SEV’u zostały całkowicie zniszczone. Cypryjska ambasada zdecydowanie bardziej ucierpiała. Elewacja bramy i samego budynku została zerwana przez podmuch fali uderzeniowej, a wszystkie okna od strony ulicy Xenofontos zostały wybite. Na szczęście w zamachu nikt nie odniósł obrażeń²⁰.

Po opanowaniu sytuacji grecka policja rozpoczęła śledztwo. Pierwszym wnioskiem, jaki wyciągnięto z analizy miejsca zamachu był fakt, iż nie mógł to być atak terrorystów dżihadystycznych. Tego typu grupy nie ostrzegają bowiem przed atakami, a częścią ich standardowego *modus operandi* jest spowodowanie jak największej liczby ofiar. Dodatkowo cel ataku mógł wskazywać na działalność lewicowych i anarchistycznych grup, które są aktywne na terenie Grecji. Tego typu ugrupowania znalazły się na pierwszym miejscu listy podejrzanych²¹.

Policja analizowała nagrania monitoringu bez większych skutków. Kilkoro świadków zeznało, iż widziało dwie zamaskowane osoby, które miały porzucić torbę z ładunkiem pod wejściem do siedziby SEV’u. Nie udało się zidentyfikować zamachowców, a do końca dnia żadna z aktywnych w Grecji grup terrorystycznych nie przyznała się do przeprowadzenia ataku²².

Dalsze poszukiwania i trop anonimowych telefonów doprowadziły śledczych do koperty z 32-stronicowym dokumentem. Jego treść potwierdza, że za zamach była odpowiedzialna jedna z grup lewicowych. Fakt ten ograniczył grono podejrzanych. Dokument zdradza również, że był to też po części atak na ambasadę Cypru i niejako forma odwetu za zacieśnienie więzów między Republiką Cypryjską a Egiptem. Tekst kończy się „pozdrowieniami” dla innych lewicowych grup rewolucyjnych działających na terenie Turcji, Kurdystanu, Libanu i Palestyny.

21 grudnia w wyniku sugestii anonimowej osoby, policja przeszukała kawiarnię przy ulicy Emmanouil Benaki. Znalaziono tam USB z obwieszczeniem, w którym Grupa Ludowych

²⁰ *Bomb explosion in Athens*, „New Europe” z dnia 24 listopada 2015, źródło: <https://www.neweurope.eu/article/bomb-explosion-in-athens/> [28.10.2021 r.].

²¹ *Far-left group claims bombing on Greece industry association*, AFPz dnia 22 grudnia 2015, źródło: <https://www.news24.com/News24/far-left-group-claims-bombing-on-greece-industry-association-20151222> [28.10.2021 r.].

²² *Police seek perpetrators of Athens bomb blast*, z dnia 24 listopada 2015, <https://www.ekathimerini.com/news/203747/police-sseek-perpetrators-of-athens-bomb-blast/> [28.10.2021 r.].

Bojowników przyznała się do odpowiedzialności za zamach na siedzibę SEV z 24 listopada 2015 roku. Ostatecznie nie udało się ustalić tożsamości sprawców zamachu²³.

W raporcie medialnym zaznaczono, że nie był to jedyny atak wymierzony w SEV. Pierwszy atak na siedzibę organizacji w Grecji miał miejsce w 2010 roku i został przeprowadzony przez grupę „Zero Tolerance”. Wiele grup i środowisk anarchistycznych identyfikuje tę organizację z globalizacją, a obecnie również z nieodpowiednią polityką gospodarczą kraju, która doprowadziła do kryzysu²⁴.

Środki użyte w zamachu

Eksperci od materiałów wybuchowych analizowali miejsce zamachu przez 12 godzin od detonacji. W wyniku analizy śladowych ilości materiałów wybuchowych i szacunków dokonanych na podstawie skali zniszczeń śledczy zidentyfikowali rodzaj bomby, która została zastosowana. Użyto tzw. IED (Improwizowane Urządzenie Wybuchowe). Bomba składała się z zapalnika czasowego i trzech kilogramów materiału wybuchowego umieszczonego w torbie. Materiałem wybuchowym użytym przez terrorystów był dynamit (trotyl) w formie żelatyny. Jest to materiał wybuchowy o stosunkowo dużej gęstości i mocy. Tak silny ładunek na pewno dokonałby znacznie większych zniszczeń, gdyby znajdował się wewnątrz budynku, gdzie fala uderzeniowa nie może rozchodzić się w sposób swobodny. Ostatecznie, miejsce detonacji tak dużego ładunku nie ma znaczenia i prawie zawsze pociąga za sobą ofiary śmiertelne. Dlatego fakt powiadomienia redakcji gazet przez terrorystów jest ważny dla charakterystyki działania OLA²⁵.

Należy zaznaczyć, że jest to profesjonalny materiał wybuchowy, a nie ładunek skonstruowany na przykład na bazie nawozu sztucznego. Pozyskanie materiału wybuchowego tego typu wymaga znacznych środków finansowych i kontaktów. Typowymi przedsiębiorstwami z których grupy terrorystyczne pozyskują tego typu materiały wybuchowe są na przykład kamieniołomy.

Ewolucja działań OLA

Grupa Ludowych Bojowników wykazywała się aktywnością jeszcze przed 2015 r. Akcentowała w swoich działaniach propagandowych silne wartości antykapitalistyczne i antyimperialistyczne, obwiniając m.in. Niemcy za kryzys finansowy. Pomimo wcześniejszych działań, to właśnie zamach na siedzibę SEV wyznaczył sposób działania tej organizacji terrorystycznej w następnych latach. Do tego momentu grupę charakteryzowały trzy

²³ Η «Ομάδα Λαϊκών Αγονιστών» πίσω από την επίθεση στο ΣΕΒ, „enetpress” z dnia 6 stycznia 2016, źródło: <https://www.enetpress.gr/i-omada-laikon-agoniston-piso-apo-tin-epithesi-sto-sev/> [28.10.2021 r.].

²⁴ *Country Reports on Terrorism 2015*, U.S. Department of State, źródło: <https://2009-2017.state.gov/j/ct/rls/crt/2015/index.htm> [28.10.2021 r.].

²⁵ *Country Reports on Terrorism 2015 – Greece*, źródło: <https://www.refworld.org/docid/57518db913.html> [28.10.2021 r.].

ataki w stolicy, z użyciem radzieckich karabinów maszynowych AK-47 i jeden wyodrębniony incydent z użyciem granatnika przeciwpancernego na przedmieściach Aten, który był wymierzony w salon samochodowy.

Wcześniejsze ataki grupy były bardziej bezpośrednie, ale też nie pozwalały dobrze określić profilu sprawców. Pomimo wielu podobieństw wśród metod przeprowadzania zamachów, były one na tyle różne, że nie pozwalały na stworzenie jednolitego profilu organizacji. Akcje służb bezpieczeństwa, mające na celu zdobycie informacji o grupie i ujęcie jej członków nie przynosiły rezultatów. Coraz bardziej wyraźnie było widoczne, że jeśli grupa nie zacznie działać bardziej schematycznie, lub nie popełni większych błędów, identyfikacja jej członków stanie się niemożliwa. Wszystko wskazywało na to, że tylko bardziej natężone próby monitorowania czarnego rynku broni, albo zmiana działań ugrupowania pomoże ustalić trend ich operacji na tyle, aby ich schwytanie było możliwe. Jak obecnie wiadomo, drugie wskazanie okazało się trafne.

Następny atak terrorystyczny, który miał miejsce 11 listopada 2016 r. był najbardziej przełomowym punktem działania organizacji. Użycie bomb zmniejszyło prawdopodobieństwo fiaska zamachu ze względu na czynnik ludzki, jak miało to miejsce podczas ataku z użyciem granatnika na salon samochodowy Mercedesa. Jeszcze bardziej zmaląła również szansa na aresztowanie członków OLA i wykrycia ich w trakcie przygotowywania się do kolejnego ataku. Zdobycie materiałów IED jest stosunkowo łatwiejsze niż handel bronią, szczególnie tą o większej sile rażenia, której skuteczność można porównać do użycia materiałów wybuchowych. Żadna broń w arsenale nawet najlepiej dofinansowanych terrorystów, nie jest tak skuteczna i dostępna w zakresie zniszczeń, które może spowodować, zapewniając anonimowość sprawcom. Pomimo prób podjętych przez rząd Grecji w celu kontrolowania i sprawdzania materiałów, z których można skonstruować ładunek wybuchowy, terrorystom udało się uniknąć wykrycia. Dalej nie ustalono, gdzie i jak grupa zdobyła materiały wybuchowe i bronie używane w zamachach. Zdaje się to potwierdzać jak bardzo wysoki jest stopień zorganizowania tej terrorystycznej partyzantki miejskiej, która za cel objęła sobie wprowadzenie zmian systemowych, przez szerzenie terroru i destrukcji w stolicy swojego własnego państwa.

W przeciągu następnych trzech lat grupa przyznała się do przeprowadzenia czterech kolejnych ataków oraz jest podejrzewana o wzięcie udziału w zamachu na życie zastępcy prokuratora Sądu Najwyższego, w listopadzie 2018 roku. Inne ataki, w których bojownicy OLA brali udział, to m.in. podłożenie bomby przed Ministerstwem Pracy 12 grudnia 2016 r., zdetonowania bomby w biurach Eurobanku 19 kwietnia 2017 r., zdetonowanie bomby i otworenie ognia z broni automatycznej w Ministerstwie Sprawiedliwości, i atak bombowy w kwaterze głównej Skai TV. Mimo dużej ilości ataków bombowych i strzelanin, żaden z nich nie skutkował śmiercią lub uszkodzeniem ciała. We wszystkich zamachach, w których członkowie ugrupowania brali udział, szkody są marginalne i wycenianie na poniżej jednego miliona euro. Podejrzewa się ich jednak o współpracę z anarchistyczną grupą terrorystyczną Konspiracyjne Komórki Ognia (SPF), której przypisuje się ponad 63 próby zamachów²⁶.

²⁶ *Small explosive device damages Eurobank offices in Athens, no injuries*, „The Straits Times” z 20 kwietnia 2017, źródło: <https://www.reuters.com/article/us-greece-blast-idUSKBN17L2WA> [28.10.2021 r.];

Dwie kolejne próby zamachów, które nastąpiły po wysadzeniu bomby przed biurami SEV, wskazują na to, że grupa uznała tę metodę przeprowadzania ataku, za przynoszącą jej największą rozgłosu. Próba wysadzenia Ministerstwa Pracy zakończyła się niepowodzeniem, ze względu na wykrycie porzuconego plecaka, w którym mógł znajdować się materiał wybuchowy i szybkie przybycie zespołu saperskiego. Kontynuacja działalności terrorystycznej OLA z użyciem materiałów IED stanęła wtedy pod znakiem zapytania. Niecałe pięć miesięcy później, atak na budynek Eurobanku, ówczesnie trzeciego największego pożyczkodawcy w Grecji, rozwiął jakiegokolwiek wątpliwości. Kilka minut po godzinie 22:00 na ulicy miał miejsce wybuch, który uszkodził wejście i okna w budynku. Po dotarciu policji na miejsce, w trakcie krótkiego śledztwa udało się ustalić, że to w podrzuconym plecaku znajdowały się materiały wybuchowe, które zostały zdetonowane w wyniku nastawienia mechanizmu czasowego. Do przeprowadzenia zamachu przyznała się OLA. Oba te incydenty łączą grupę z wspomnianymi wcześniej SPF. Pomimo tego, że żadne z ugrupowań nie potwierdziło współpracy, greckie służby porządkowe uważają, że obie grupy były zamieszane w opisane ataki.

Mnogość podobnych zamachów na małą skalę zasadniczo utrudniała i nadal utrudnia śledztwo dotyczące tej grupy. Już w trakcie prowadzonych działań policyjnych, mających na celu wykrycie sprawców, nastąpił kolejny atak, tym razem na Ministerstwo Sprawiedliwości. Został przeprowadzony 12 grudnia 2017 r. w rocznicę nieudanego zamachu na Ministerstwo Pracy. Był prawdopodobnie najbardziej brawurowy i charakterystyczny dla grupy. Sprawcy zostawili torbę z materiałami wybuchowymi. W trakcie ucieczki z miejsca zdarzenia otworzyli ogień w kierunku stróża, próbującego ich powstrzymać przed opuszczeniem terenu. Ostatecznie zamach zakończył się zdetonowaniem bomby i uszkodzeniem budynków ministerstwa i sądu. OLA szybko przyznała się do się przeprowadzenia zamachu, wskazując na motywy swojej działalności. Za powód zamachu podano kryzys grecki oraz różne czynniki polityczne wpływające na złą kondycję finansową państwa. W trakcie wymiany ognia nikt nie ucierpiał, a straty materialne były stosunkowo małe, jednak unaocznilo to, że grupa jest nadal uzbrojona i może zdobywać więcej nowej broni palnej wysokiej jakości. Tamtego dnia po raz pierwszy od dwóch lat członkowie organizacji zaatakowali innego obywatela z użyciem broni automatycznej.

Należy zauważyć, jak wielkim problemem działalność grupy stanowi dla Policyjnego Dyrektoriatu ds. Zwalczania Specjalnych Agresywnych Ataków (DAEEV). Odpowiada on za przeprowadzenie reform w zakresie legislacji, wdrażania i bezpieczeństwa granicznego, których celem jest zwalczanie terroryzmu. Posiada niezwykle sprawną młodą kadre specjalistów od pozyskiwania danych oraz szkoli wiele jednostek granicznych w zakresie udaremniania prób przemykania materiałów zakazanych na teren państwa. Od 2015 r. dzięki jego działaniu wprowadzono w Grecji zmiany w celu zwiększenia bezpieczeństwa dowodów osobistych i paszportów, dla wyeliminowania luki bezpieczeństwa, która pozwoliła terrorystom i przemytnikom w przemieszczaniu się przez granicę państwa. NATO pomogło przeprowadzić szkolenia istniejących już jednostek granicznych, zwiększając ich skutecz-

Terrorist Designation of Conspiracy of Fire Nuclei, U.S. Department of State, 13 października 2011, źródło: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/10/175362.htm> [28.10.2021 r.].

ność. Od wielu lat nie udało się jednak wykryć żadnych zagranicznych prób dofinansowania terroryzmu.

Pomimo obecności inteligentnej i dobrze wykszcolonej kadry, Grecja cierpi z powodu braku możliwości jej wykorzystania. Coraz bardziej staje się widoczny brak dynamizmu rządu greckiego, który podlega stagnacji w związku z kryzysami bezpieczeństwa i nie chce podejmować bardziej aktywnej roli. Bardzo dokuczliwym problemem był zwiększający się w ostatnich latach kryzys migracyjny. Przez swoje położenie geograficzne Grecja została bardzo przez niego dotknięta, co z pewnością nie pomogło w walce z wcześniejszym negatywnym stosunkiem do UE, w szczególności do Niemiec²⁷.

Ostatnie dwa wspomniane incydenty, w które była zamieszana OLA nastąpiły w miesiącnym odstępie. Próba zabójstwa zastępcy prokuratora Sądu Najwyższego za pomocą bomby schowanej pod motorem zakończyła się jej wykryciem i rozbrojeniem przez grupę saperską. Pomimo tego, że o udział w akcji podejrzewa się Grupę Ludowych Bojowników, to jednak oficjalnie nie przyznała się ona do próby zamachu. Należałoby również zwrócić uwagę, że metody przeprowadzenia zamachu nie są zgodne z żadnym wcześniej przeprowadzonym przez nią zamachem, co może skłaniać do podejrzeń, że to inna grupa jest odpowiedzialna za tę próbę. Kolejny i ostatni do tej pory zamach został przeprowadzony miesiąc później na siedzibę Skai TV. Do eksplozji doszło o drugiej w nocy, przy elewacji budynku, gdzie w plecaku wybuchł dziesięciokilogramowy ładunek, składający się z dynamitu (żelatyny). Podobnie jak w innych atakach, OLA ostrzegła przebywających w biurze pracowników, aby dać im szansę na ewakuację. Wybuch bomby wybił wszystkie okna, aż do szóstego piętra oraz odłamał beton i kawałki metalu z budynku. Policja podaje, że urządzenie wybuchowe było skonstruowane tak, aby większość mocy została uwolniona z jednej strony. Po przyznaniu się do przeprowadzenia zamachu grupa oskarżyła Skai TV o bycie kapitalistyczną spółką, której należy się zniszczenie²⁸.

Aresztowania związane z grupą

Zwiększona anonimowość sprawców związana z użyciem broni doprowadziła do tego, że dopiero we wrześniu 2020 r. po raz pierwszy udało się ująć trzy osoby podejrzane o przynależność do OLA. Było to dwóch mężczyzn w wieku trzydziestu ośmiu i czterdziestu dwóch lat oraz trzydziestosześcioletnia kobieta. Źródła podają, że podejrzani byli wcześniej obserwowani przez okres siedmiu miesięcy. W trakcie akcji przeszukano cztery związane z nimi lokacje. W magazynie należącym do jednego z mężczyzn znaleziono dzie-

²⁷ «Μισή» έξοδος από μνημόνιο, „Kathimerin” z dnia 1 listopada 2011, źródło: <https://www.kathimerini.gr/politics/932597/misi-exodos-apo-mnimonio/> [28.10.2021]; L. Doncel, *Berlin y Parisincumplen con Grecia*, „El Pais” z dnia 1 lutego 2014, źródło: https://elpais.com/economia/2014/01/31/actualidad/1391203282_052648.html [28.10.2021 r.].

²⁸ *Εκρηξη στον ΣΚΑΪ: 10 κιά εκρηκτικών χρησιμοποιήσαν οι βομβιστές!*, „protothema.gr” z dnia 17 grudnia 2018, źródło: <https://www.protothema.gr/greece/article/847905/ekrxi-ston-skai-pano-apo-5-kila-ekrktikon-hrisimopoiisan-oi-vomvistes/> [28.10.2021]; zob. szerzej: *Country Reports on Terrorism 2015, 2017, 2018, 2019*.

się kilogramów mieszanki nitroglicerynowego materiału wybuchowego, detonatory i surowe materiały do sporządzenia bomby. W domu drugiego znaleziono dwa niezarejestrowane pistolety. Obaj mieli już wcześniejsze doświadczenia z półświatkiem przestępczym. Pierwszy podejrzany oskarżony był o porwanie i współpracę ze zbiegiem Vassilisem Palaio-kostasem w 2008 r., podczas gdy drugi podejrzany był aresztowany w 2010 r. za udział w napadzie na bank. Ostatecznie zarzuty o członkostwo w miejskiej grupie partyzanckiej, nie zostały podtrzymane z braku dowodów²⁹.

Podsumowanie

Kryzys gospodarczy Grecji na pewno przyczynił się do wzrostu popularności ugrupowań skrajnie lewicowych głoszących hasła antykapitalistyczne, antyimperialistyczne i krytykujące politykę gospodarczą rządu, ale nie można się w nim doszukiwać źródła problemu. Dlatego też odbudowa gospodarki i koniec kryzysu nie będzie się wiązał z zaprzestaniem aktywności tego typu środowisk. Kryzys w kraju i zmagania obywateli greckich stały się niejako bronią i polem bitwy, lecz ostatecznie grupy skrajnie lewicowe nieustannie dążą do wprowadzenia swoich ideologii i odpowiednich dla nich systemów rządów. OLA jest jedną z wielu lewicowych grup terrorystycznych aktywnych w Grecji na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci. Trudno stwierdzić czy kraj taki jak Grecja, z długą „tradycją” ekstremistycznych, anarchistycznych i terrorystycznych grup lewicowych będzie kiedyś całkowicie wolny od widma zagrożeń tego typu.

Tytuł w języku angielskim:

ANALYSIS OF THE 2015 TERRORIST ATTACK ON HELLENIC FEDERATION OF ENTERPRISES

Bibliografia

Publikacje zwarte

- Karnowski J., *Polityka gospodarcza Hiszpanii, Portugalii i Grecji w drodze do Unii Gospodarczej i Walutowej. Analiza doświadczeń na tle teorii*, Warszawa–Waszyngton 2006.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN*, tom 6, Warszawa 1997.

²⁹ Vassilis Paleokostas: *Historia greckiego Robin Hooda*, „Grecja w Ogniu” z dnia 30 lipca 2015, źródło: <https://grecjawogniu.info/?p=22863> [28.10.2021]; por. Y. Souliotis, *Three arrested in counter-terrorism operation against urban guerrilla group*, „ekathimerini.com” z dnia 24 września 2020, źródło: <https://www.ekathimerini.com/news/257335/three-arrested-in-counter-terrorism-operation-against-urban-guerrilla-group/> [28.10.2021 r.].

Artykuły w pracach zbiorowych

Gasztold A., *Terroryzm jako główne zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, Warszawa 2018.

Zięba A., *Oczekując nieoczekiwanego: zagrożenie terrorystyczne w Unii Europejskiej*, [w:] Z. Siemiątkowski, A. Zięba (red.), *Slużby specjalne we współczesnym państwie*, Warszawa 2016.

Artykuły w czasopismach

DuVall M., *Droga Grecji do Unii Gospodarczo-Walutowej: Zarys problematyki*, „Państwo i Społeczeństwo” 2011, nr 4.

Gurr T., *Sources of rebellion in Western societies: some quantitative evidence*, „The Annals of the American Academy of Political and Social Science” 1970, nr 391(1).

Łoszewski P., *Droga Grecji do euro. Podsumowanie procesu dostosowań do przyjęcia wspólnej waluty*, „Biuletyn Analiz UKiE” 2001, nr 6.

Rozkrut M., Woreta R., *Sukcesy i porażki Grecji na drodze do strefy euro. Wnioski dla nowych krajów UE*, „Materiały i Studia” 2005, nr 188.

Wojciechowski A., *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.

Źródła internetowe

Alloush A., *Athens Blasted by 75kg Car-Bomb Outside Bank of Greece HQ*, „GreekReporter.com” z dnia 10 kwietnia 2014 r., źródło: <https://greekreporter.com/2014/04/10/athens-blasted-by-75kg-car-bomb-outside-bank-of-greece-hq/>.

Anagnostou D., Skleparis D., *Trends in radicalisation that may lead to violence: National background study Greece*, Report ELIAMEP, July 2015, https://www.rcc.int/p-cve/download/docs/Report.Greece.FINAL_.pdf.
Bomb explosion in Athens, „NewEurope” z dnia 24 listopada 2015, źródło: <https://www.neweurope.eu/article/bomb-explosion-in-athens/>.

Country Reports on Terrorism 2015 – Greece, źródło: <https://www.refworld.org/docid/57518db913.html>

Country Reports on Terrorism 2015, U.S. Department of State, źródło: <https://2009-2017.state.gov/j/ct/rls/crt/2015//index.htm>.

Doncel L., *Berlin y Parisincumplen con Grecia*, „El Pais” z dnia 1 lutego 2014, źródło: https://elpais.com/economia/2014/01/31/actualidad/1391203282_052648.html.

EU Terrorism Situation & Trend Report (TE-SAT), źródło: <https://www.europol.europa.eu/tesat-report>.

Far-left group claims bombing on Greece industry association, AFP z dnia 22 grudnia 2015, źródło: <https://www.news24.com/News24/far-left-group-claims-bombing-on-greece-industry-association-20151222>.

Federal Bureau of Investigation, <https://fbi.gov/investigate/terrorism>.

Greek group claims responsibility for shooting attack against German ambassador's house, „Associated Press” z dn. 11 lutego 2014, źródło: <https://www.foxnews.com/world/greek-group-claims-responsibility-for-shooting-attack-against-german-ambassadors-house.amp>.

Hellenic Federation of Enterprises, źródło: www.en.sev.org.gr.

Kryzys grecki – geneza i konsekwencje, Dokument uzupełniający do ram strategicznych narodowego planu wprowadzenia euro, Ministerstwo Finansów, 2010, s. 1–22, źródło: https://www.kic.gov.pl/documents/764034/1432744/6_razy_dok_uzupelniajacy_Grecja.pdf.

Mamakouka I., *Greek Counterterrorism Analysts Fear for New Attacks*, „GreekReporter.com” z dnia 11 kwietnia 2014, źródło: <https://greekreporter.com/2014/04/11/greek-counterterrorism-analysts-fear-for-new-attacks/>.

Paleokostas V., *Historia greckiego Robin Hooda*, „Grecja w Ogniu” z dnia 30 lipca 2015, źródło: <https://grecjawogniu.info/?p=22863> [28.10.2021 r.].

- Police seek perpetrators of Athens bomb blast*, z dnia 24 listopada 2015, <https://www.ekathimerini.com/news/203747/police-seek-perpetrators-of-athens-bomb-blast/>.
- Popular Fighters Group claims responsibility for Athens court blast*, „Deutsche Welle” z dnia 27 grudnia 2017 r., źródło: <https://www.dw.com/en/popular-fighters-group-claims-responsibility-for-athens-court-blast/a-41951781>.
- Small explosive device damages Eurobank offices in Athens, no injuries*, „The Straits Times” z 20 kwietnia 2017, źródło: <https://www.reuters.com/article/us-greece-blast-idUSKBN17L2WA>.
- Smith H., *Athens on edge after explosion severely damages buildings*, „The Guardian” z dnia 24 listopada 2016, źródło: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/24/athens-greece-explosion-severely-damages-buildings-fears-anarchism>.
- Smith H., *Failed rocket attack targeted Mercedes Benz offices in Greece*, „The Guardian” z dnia 11 lutego 2014 r., źródło: <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/12/failed-rocket-attack-mercedes-benz-greece>.
- Souliotis Y., *Three arrested in counter-terrorism operation against urban guerrilla group*, „ekathimerini.com” z dnia 24 września 2020, źródło: <https://www.ekathimerini.com/news/257335/three-arrested-in-counter-terrorism-operation-against-urban-guerrilla-group/>.
- Terrorism Research Tracking Consortium, źródło: trackingterrorism.org.
- Terrorist Designation of Conspiracy of Fire Nuclei*, U.S. Department of State, 13 października 2011, źródło: <https://2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/10/175362.htm>.
- Έκρηξη στον ΣΚΑΪ: 10 κιλά εκρηκτικών χρησιμοποίησαν οι βομβιστές!*, „protothema.gr” z dnia 17 grudnia 2018, źródło: <https://www.protothema.gr/greece/article/847905/ekrxi-ston-skai-pano-5-kila-ekrktikon-hrisimopoiisan-oi-vomvistes/>.
- Η «Ομάδα Λαϊκών Αγονιστών» πίσω από την επίθεση στο ΣΕΒ*, „enetpress” z dnia 6 stycznia 2016, źródło: <https://www.enetpress.gr/i-omada-laikon-agoniston-piso-epithesi-sto-sev/>.
- «Μισή» έξοδος από μνημόνιο*, „Kathimerini” z dnia 1 listopada 2011, źródło: <https://www.kathimerini.gr/politics/932597/misi-exodos-apo-mnimonio/>.